

11. Sepse

aneb

pohádka o špatně vedené válce

Václav Chmelík

3. definice sepse

Sepse je definována jako život ohrožující orgánová dysfunkce vyvolaná dysregulovanou odpovědí hostitele na infekci.

Orgánová dysfunkce může být rozpoznána změnou SOFA skóre o více než 2 body (riziko mortality 10% u obecné nemocniční populace s infekcí).

Sepse je život ohrožující stav vznikající když odpověď organismu na infekci poškozuje vlastní tkáně a orgány

qSOFA (Quick SOFA) kritéria

Dechová akce $\geq 22/\text{min}$

Alterované vědomí

Systolický tlak $\leq 100 \text{ mm Hg}$

Základní východiska k definici sepse

Sepse je primární příčinou smrti na infekci, zvláště když není rozpoznána a léčena okamžitě. Proto její rozpoznání vyžaduje zásadní pozornost

Je podmíněna faktory původce i hostitele (sex, rasa a jiné genetické determinanty, věk, komorbidity, prostředí) a její příznaky se vyvíjejí v čase.

Od běžného průběhu infekce ji odlišuje aberantní nebo chybně regulovaná odpověď hostitele a přítomnost orgánové dysfunkce

Orgánová dysfunkce může být skrytá – je třeba po ní pátrat u každé infekce.

Každá nevysvětlená orgánová dysfunkce vyvolává podezření na nepoznanou infekci.

Klinický i biochemický obraz sepse může být modifikován preexistující akutní nemocí, dlouhodobými komorbiditami, léčbou a intervencemi.

Specifické infekce mohou vést k lokální orgánové dysfunkci bez vyvolání dysregulované systémové odpovědi hostitele

Strategie přežití makroorganismu

Řízení organismu v okamžiku ohrožení:

nervová soustava
endokrinní
imunita

boj nebo útěk
mobilizovat síly pro boj i útěk
zabít malého zlého vetřelce

Imunita: obrana integrity těla před invazí cizího organismu

Invaze cizorodého organismu do tkáně:

lokální obrana
celková reakce

ZÁNĚT - „naše bojová strategie“

Zánět je jako oheň : dobrý sluha ale zlý pán!

Reakce na invazi

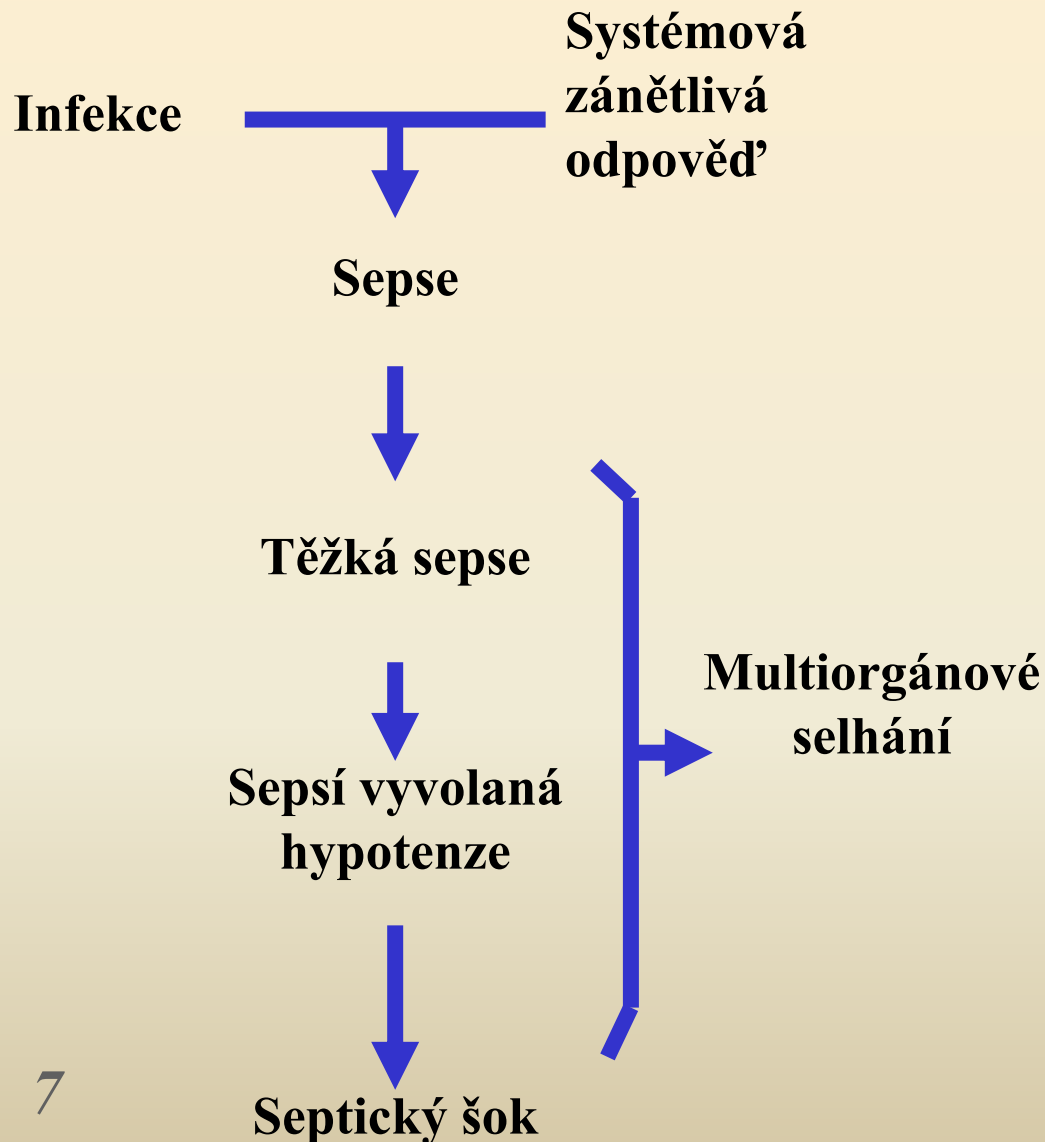
Výsadek komanda	Invaze	<i>Průnik agens do tkáně</i>
Občan a policie	Identifikace nepřítele	<i>Makrofág</i>
Hlášení do štábu	Alarm	<i>Cytokiny, molekuly chemotaxe</i>
Uvolnění cest	Zajištění přístupové cesty	<i>Vasodilatace</i>
Přesun armády	Transport sil a prostředků	<i>Migrace polymorfonukleárů</i>
Obklíčení ohniska Bariéra fyzická i informační	Ohraničení ohniska	<i>Trombotizace cév Protizánětlivé cytokiny Antagonisté TNF atd</i>
Zničení nepřítele	Boj v ohnisku	<i>Fagocytóza atd</i>
5 Ochrana obyvatel	Minimalizace škod	<i>Hibernace buněk</i>

Neúspěšná reakce na invazi

Komando vítězí	Nezdar v ohraničení ohniska	<i>Agens se šíří</i>	
Šíří se panika		<i>Cytokiny se šíří systémově</i>	S
Bojuje se všude	Celostátní užití obranných prostředků	<i>Systémová reakce, SIRS</i>	E
Desinformace Vážne doprava Špatné v zásobování	Závady na: informacích, přetížené komunikace, vážne transport	<i>Poškozené endotelie únik tekutin pokles TK</i>	P S
Škody: obec, závod, občan, majetek	Škody na vlastním území	<i>MOF (multiorg. selhání)</i>	E
Rozvrat	Rozvrat státu	<i>Šok</i>	+

Definice

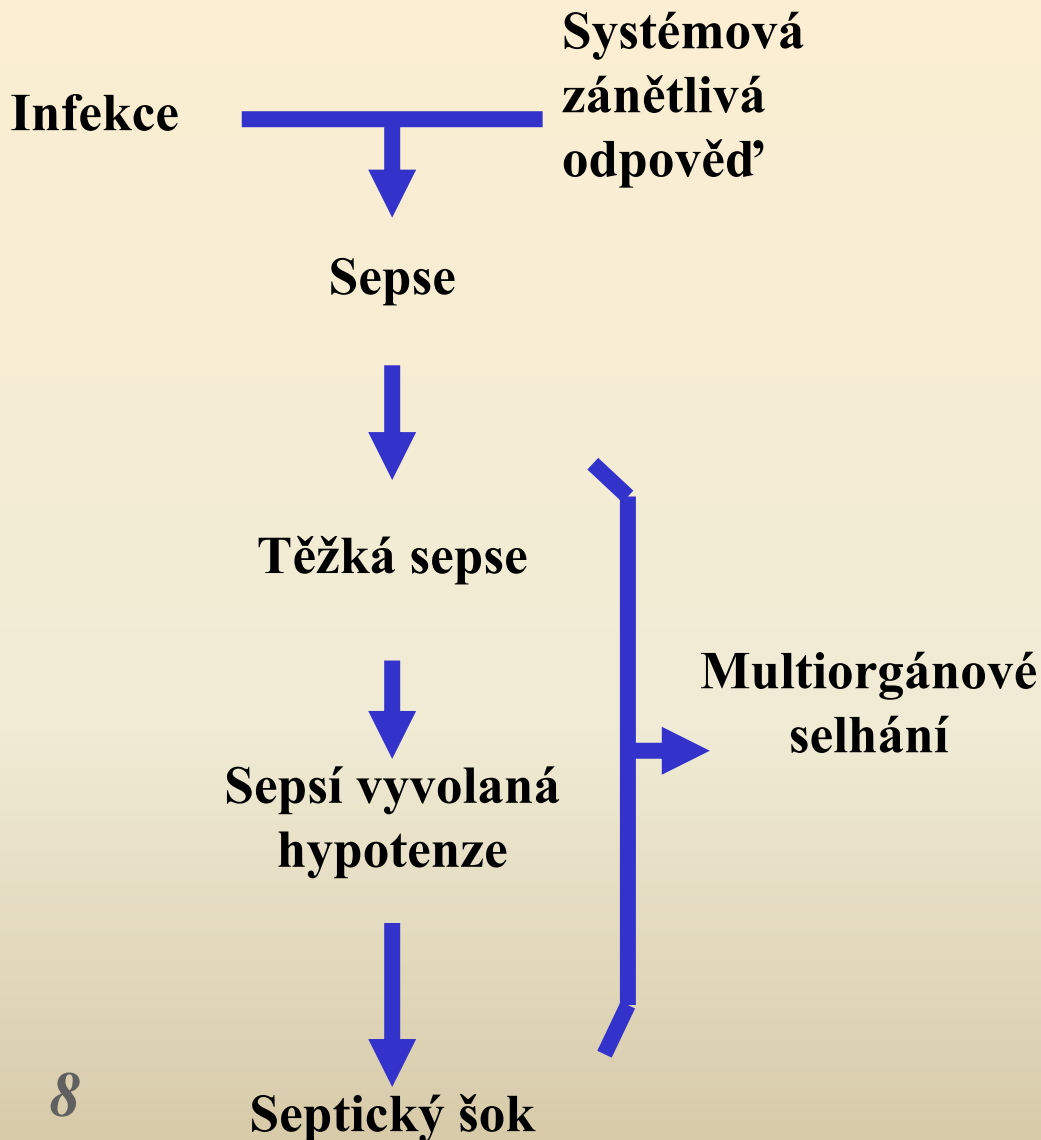

Bakteriemie

Přítomnost bakterií v krvi potvrzená kultivací
Může být transientní, nebo spojená se sepsí a orgánovým selháním

Definice

Sepsis

Potvrzená nebo klinická evidence infekce a evidence systémové odpovědi, manifestované jedním nebo více následujícími příznaky:

Teplota > 38 nebo < 36 °C

Akce srdeční > 90/min

Počet dechů > 20/min

nebo PaCO₂ < 32 mm Hg
(4,3 kPa)

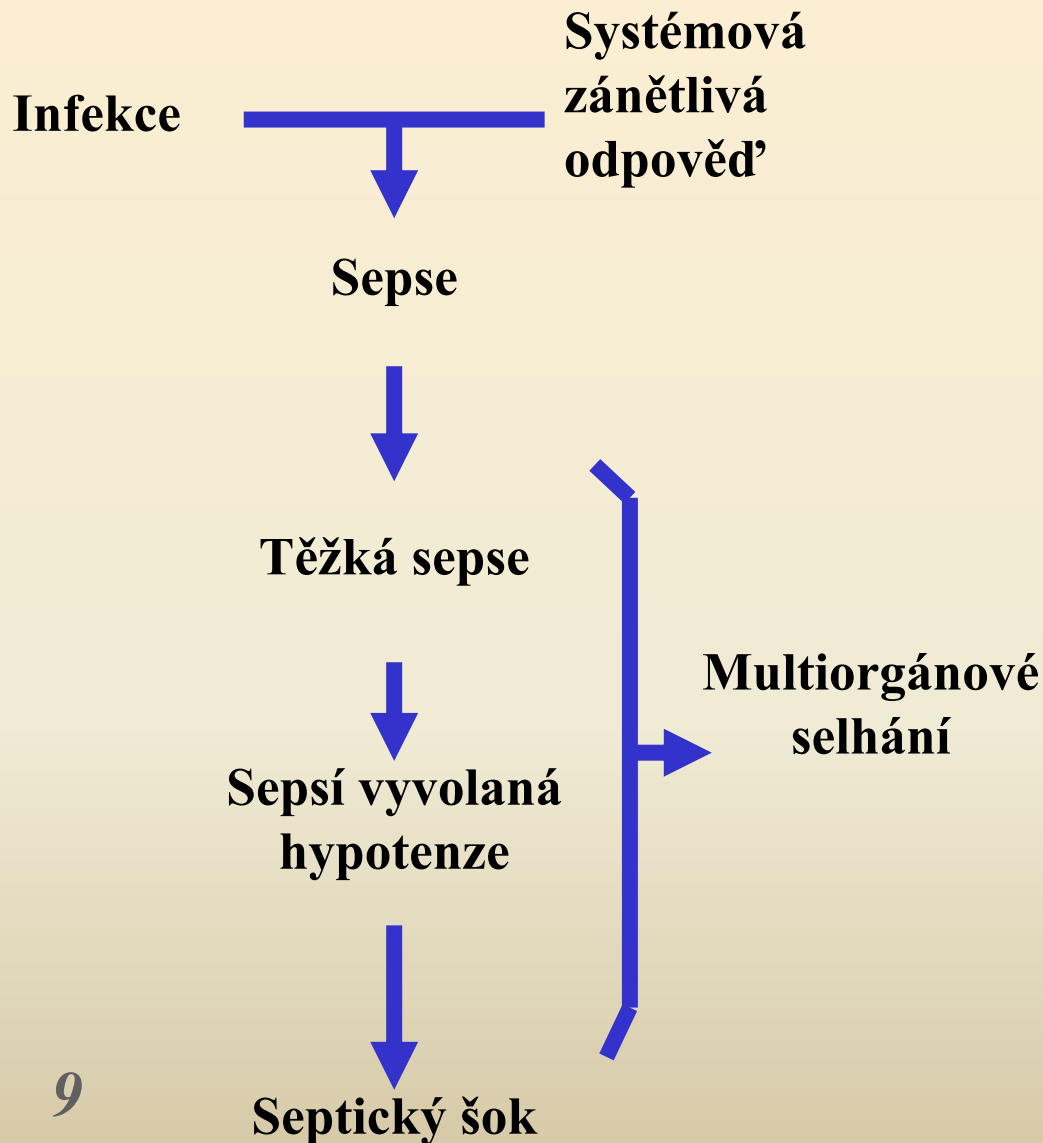
Leuko > 12 000/ml (12G/l)

nebo < 4 000/ml (4G/l)

nebo > 10% tyčí

Definice

Těžká sepsis

Sepsis spojená s orgánovou dysfunkcí s jedním nebo více následujícími příznaky:

Hypotenze

Zmatenost

Oligurie

Hypoxie (nevysvětlená primární respirační nemocí)

Metabolická (laktátová) **acidóza**

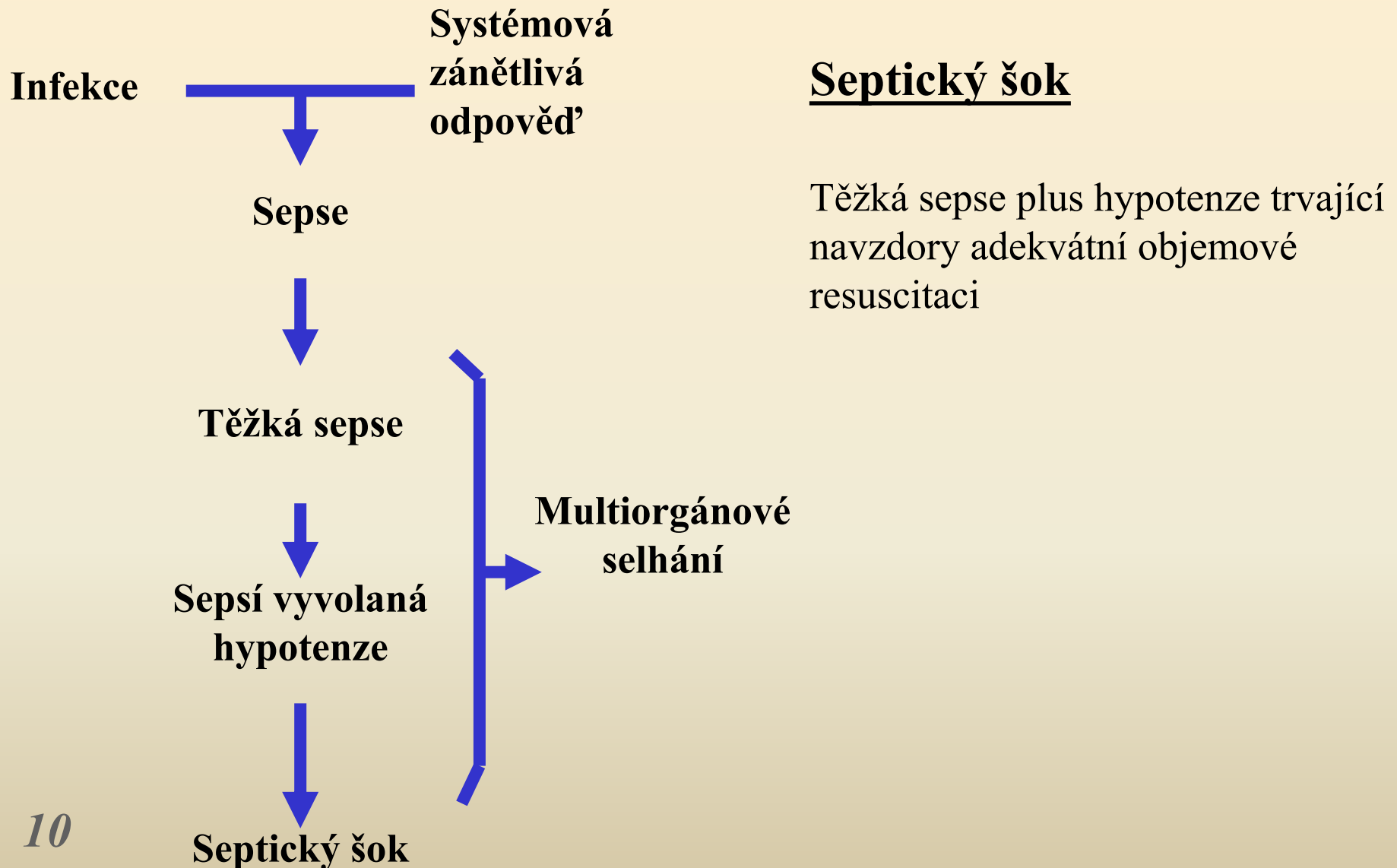
DIC - disseminovaná

intravaskulární koagulace

Jaterní dysfunkce (nevysvětlená jaterní nemocí)

Definice

Rizika vzniku sepse

Genetický polymorfismus v genech regulujících:

Odpověď na cytokiny

Koagulaci

Manosu vázající proteiny

Osobní faktory

Věk

Komorbidity

Imunosuprese

Vakcinace

Nutriční

Neporušené sliznice

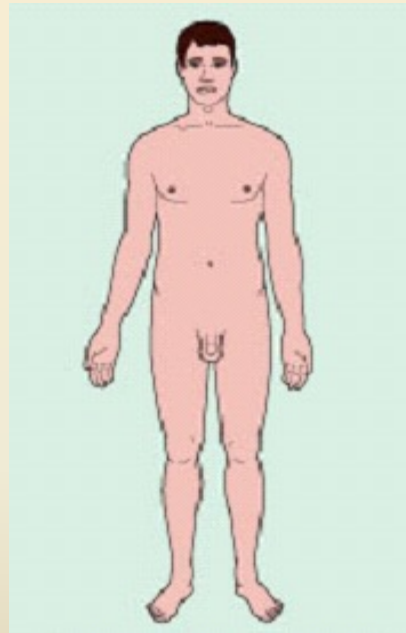
Chirurgie

Rány

Čisté x nečisté procedury

Urgentní x elektivní výkon

Prostetický materiál

Další výkony

Močový katetr

I.v. kanyla

Toileta ran

Komunitní faktory

Cestování

Epidemie

Kontakty

Specifická expozice

Nosokomiální faktory

Trvání hospitalizace

Typ oddělení (JIP?)

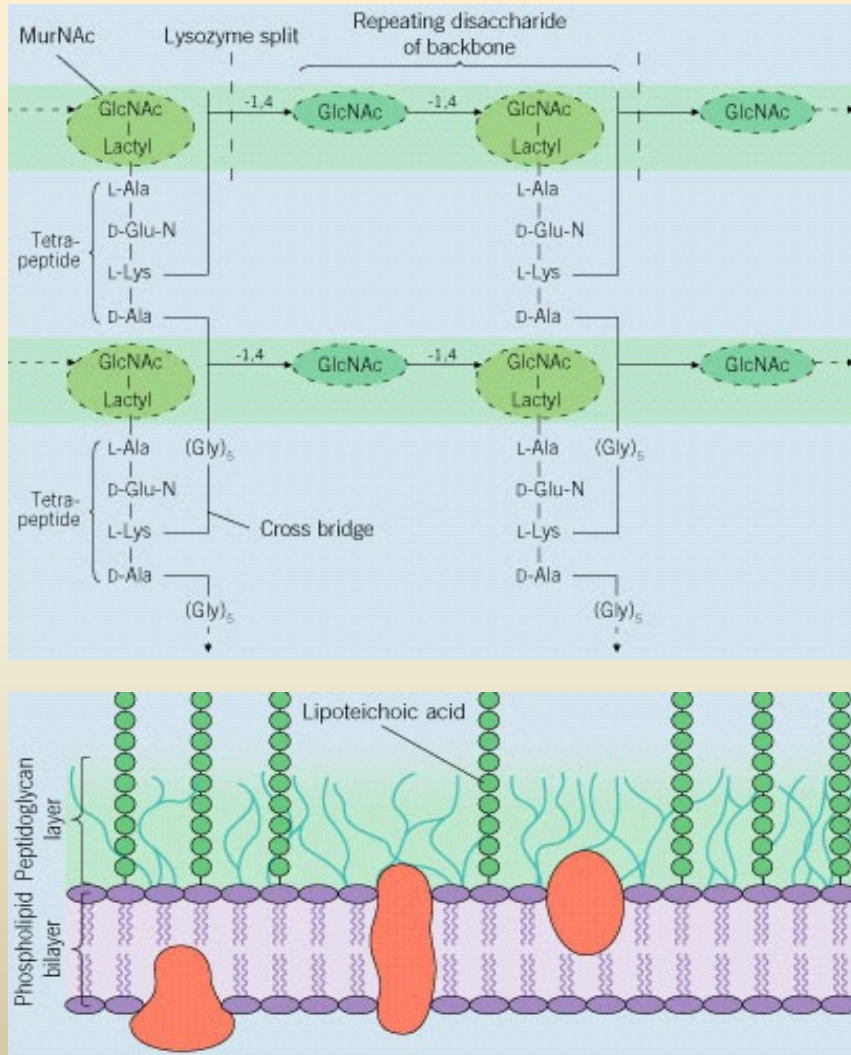
Lokální rezistence bakterií

Epidemie

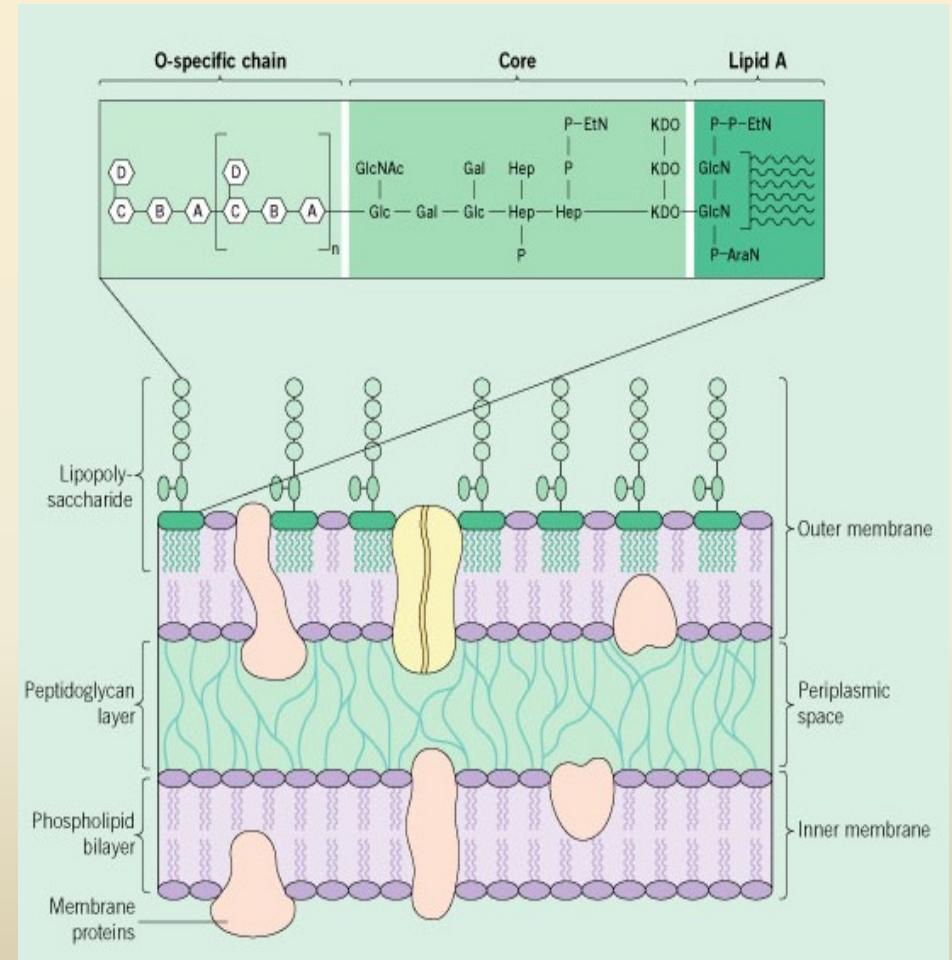
Podle: Cohen & Powderly,
Infectious Diseases, Mosby

Povrchní struktury bakterie

G+

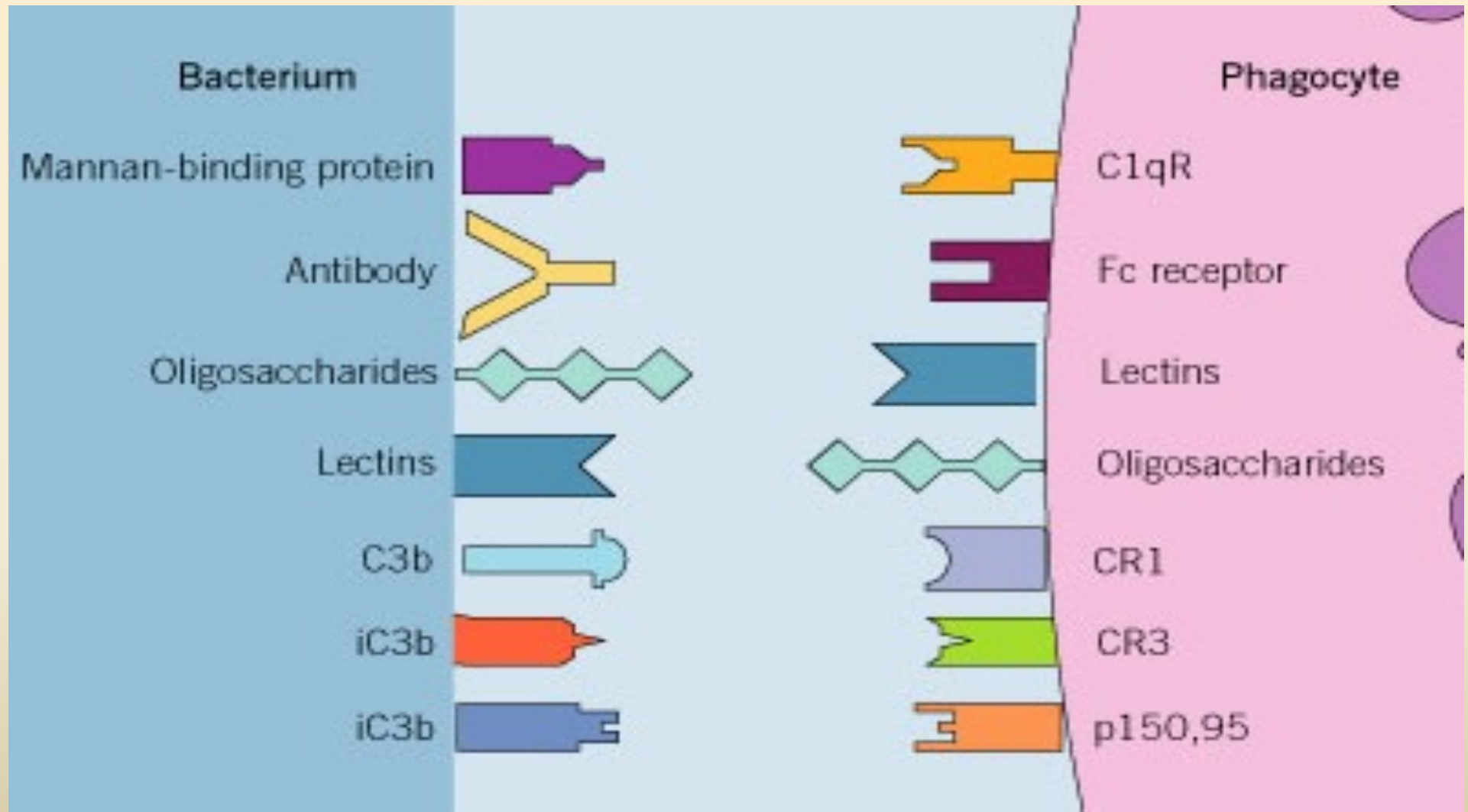

G-

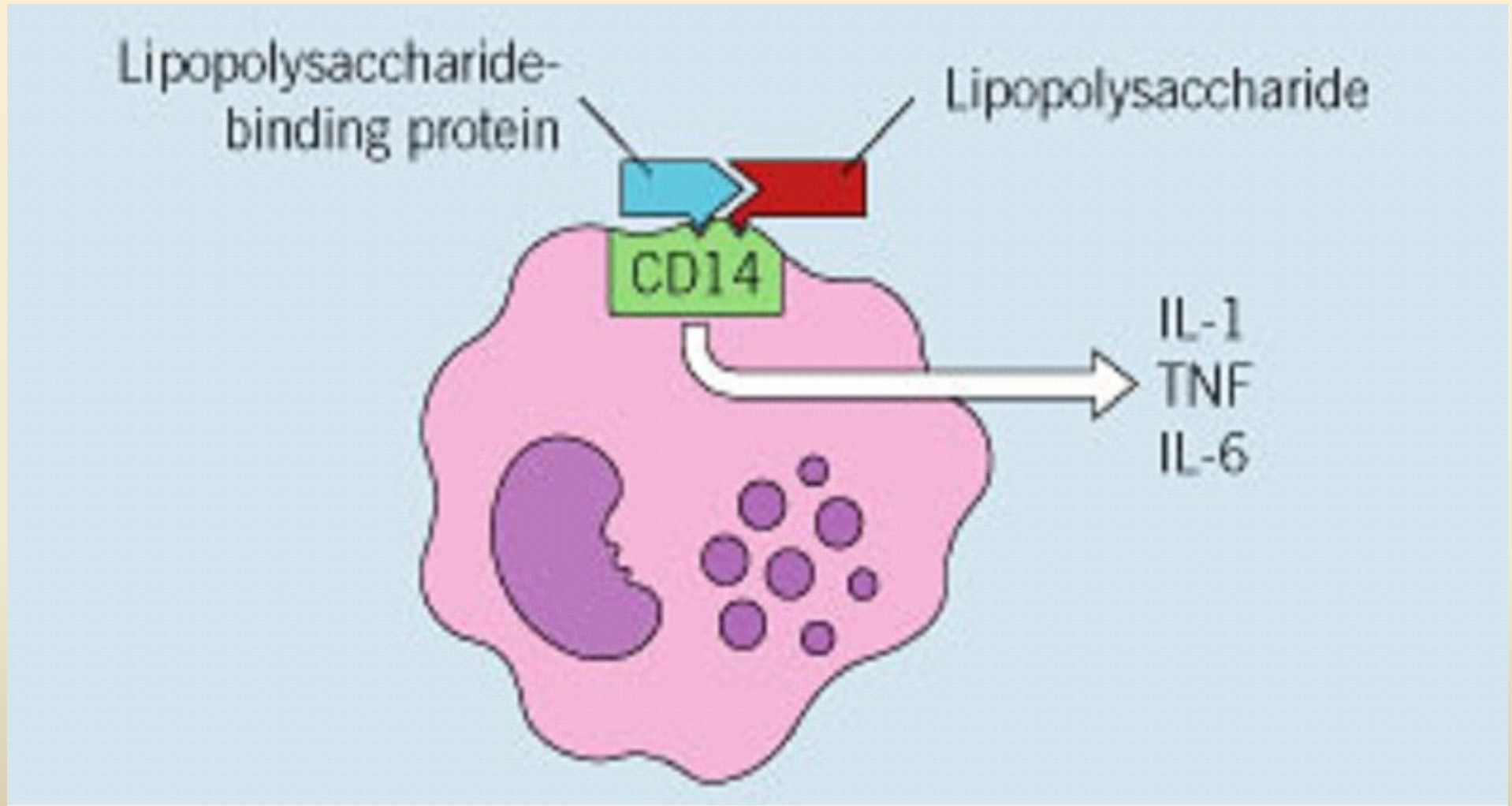

Cohen & Powderly: Infectious Diseases, Mosby

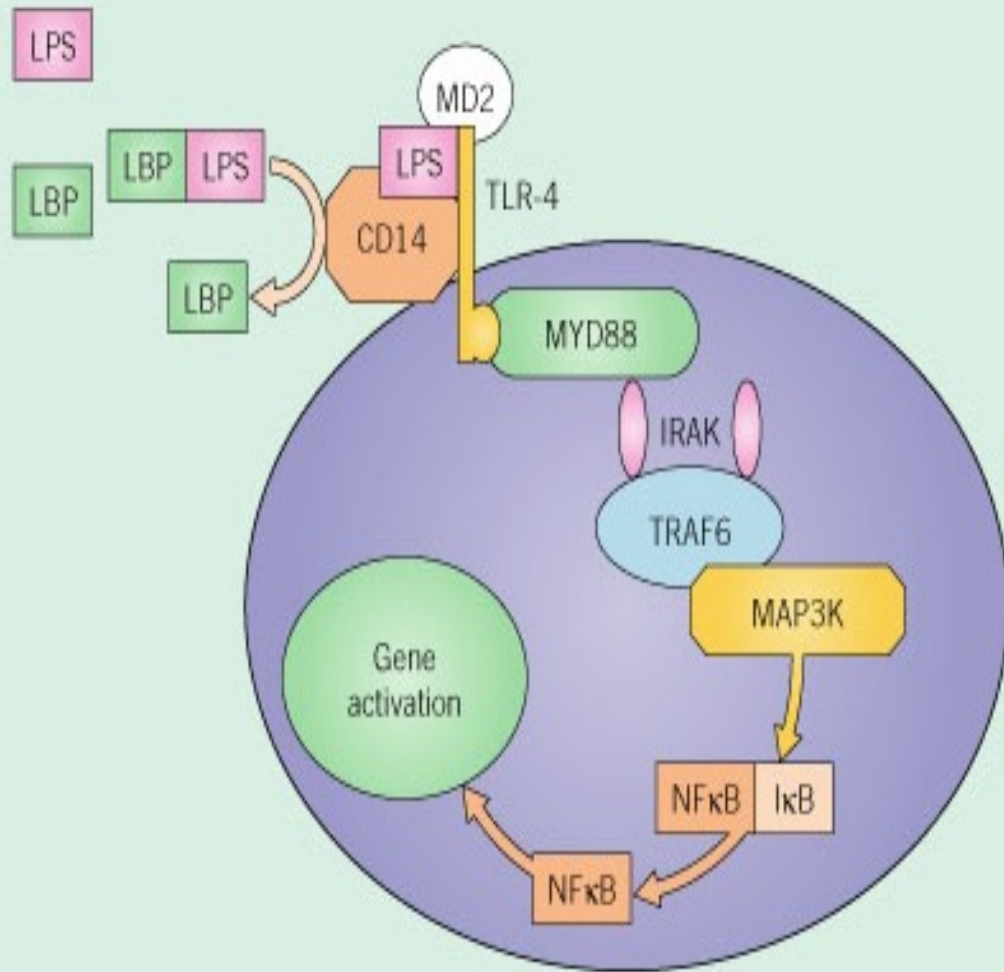
Interakce bakterie a fagocytu

Aktivace makrofágu lipopolysacharidem

CD14 a toll receptorová cesta buněčné aktivace

Děje na povrchu zánětlivé b.

LPS - lipopolysacharid

LBP - lipopolysacharid vázající protein

CD14 receptor

TLR4 - toll-like receptor 4

LPS se váže na LBP. Tento komplex se váže na povrchu neutrofilu či makrofágu na receptor CD14. Ten ztrácí intracelulární doménu a působí jako koreceptor prezentující LPS receptoru TL4

To vede k aktivaci intracelulárního signálního systému a aktivaci genu

Cohen & Powderly: Infectious Diseases, Mosby

Bakteriální komponenty účastníci se rozvoje sepse

	Zdroj	Příklady
Strukturální složky buněčné stěny	Buněčná stěna G- bakterií Buněčná stěna všech bakterií Buněčná stěna G+ bakterií	Endotoxin (LPS, lipid A) Peptidoglykan Lipoteichoová kyselina
Exotoxiny (pore forming exotoxins)	Staphylococcus aureus Streptococcus pyogenes Escherichia coli Aeromonas sp.	α -hemolysin Streptolysin O E. coli - hemolysin Aerolysin
Superantigeny	Staphylococcus aureus Streptococcus pyogenes	Toxic shock sy. toxin 1 Enterotoxiny A-F SPEA,SPEC,SMEZ
Enzymy	Streptococcus pyogenes Clostridium difficile	Interleukin -1b konvertáza Proteázy Fosfolipáza C
		LPS - lipopolysacharid

Odpověď na infekci

**Lokální úroveň: rozpoznání a přivolání pomoci
ke zničení mikroorganismů**

přirozená imunita

stereotypní mechanismy

chemotaxe, cytokiny

migrace polymorfonukleárů

likvidace mikroorganismu

Calor

(teplé)

Z

Á

Rubor

(rudé)

N

Dolor

(bolí)

Ě

T

Systémová úroveň: je nadřazena lokální

má inhibiční charakter

Lokální úroveň odpovědi na infekci

Přirozená imunita

makrofág
chemotaxe
prozánětlivé cytokiny: *rozpoznání nebezpečí*
TNF α , IL 1 β , IL6, *hlášení nebezpečí*
i NO syntetáza, tkáňový faktor *přivolání pomoci*

Iniciální vazodilatace a aktivace fibrinolýzy *uvolnění cesty*

Aktivace endotelu a polymorfonukleárních leukocytů
rolování, adheze na endotelii, migrace

přísun sil a prostředků

Následná prekapilární vazokonstrikce a aktivace koagulace *ohraničení ohniska*

Lokální úroveň odpovědi na infekci

Kontrola odpovědi: *jednou to přece musí skončit!*

protizánětlivé cytokiny IL 10

receptoroví antagonisté IL 1ra

regulační molekuly (heat shock proteiny)

Th0 lymfocyty(naivní) Th shift

Th1 IFN γ (prozánětlivý)

Th2 IL10 (protizánětlivý)

Apoptóza lymfocytů a PMN

a je z toho hnis

Adaptace buněk ve tkáni „hibernace“

změna na mitochondrii, snížení spotřeby ATP?

Systemová úroveň odpovědi na infekci

Nadřazena lokální

Inhibiční charakter

kompartmentalizace zánětu

Spuštění:

bolest, n. vagus

tissue corticotropin releasing f. (INF,il1,IL6)

Aktivace neurokrinního systému

zvýšení tonu sympatiku

aktivace osy hypotalamus –hypofýza-nadledviny

vzestup teploty

Útlum monocytomakrofágového systému

přímo, Th2 shift a IL 10

Narušená regulace

Nadměrná tvorba prozánětlivých cytokinů

Únik prozánětlivých cytokinů do systémové cirkulace

Povšechná vasodilatace, poté vasokonstrikce,
mikrotrombotizace s aktivací fibrinolýzy

negativní dopad na systémové úrovni

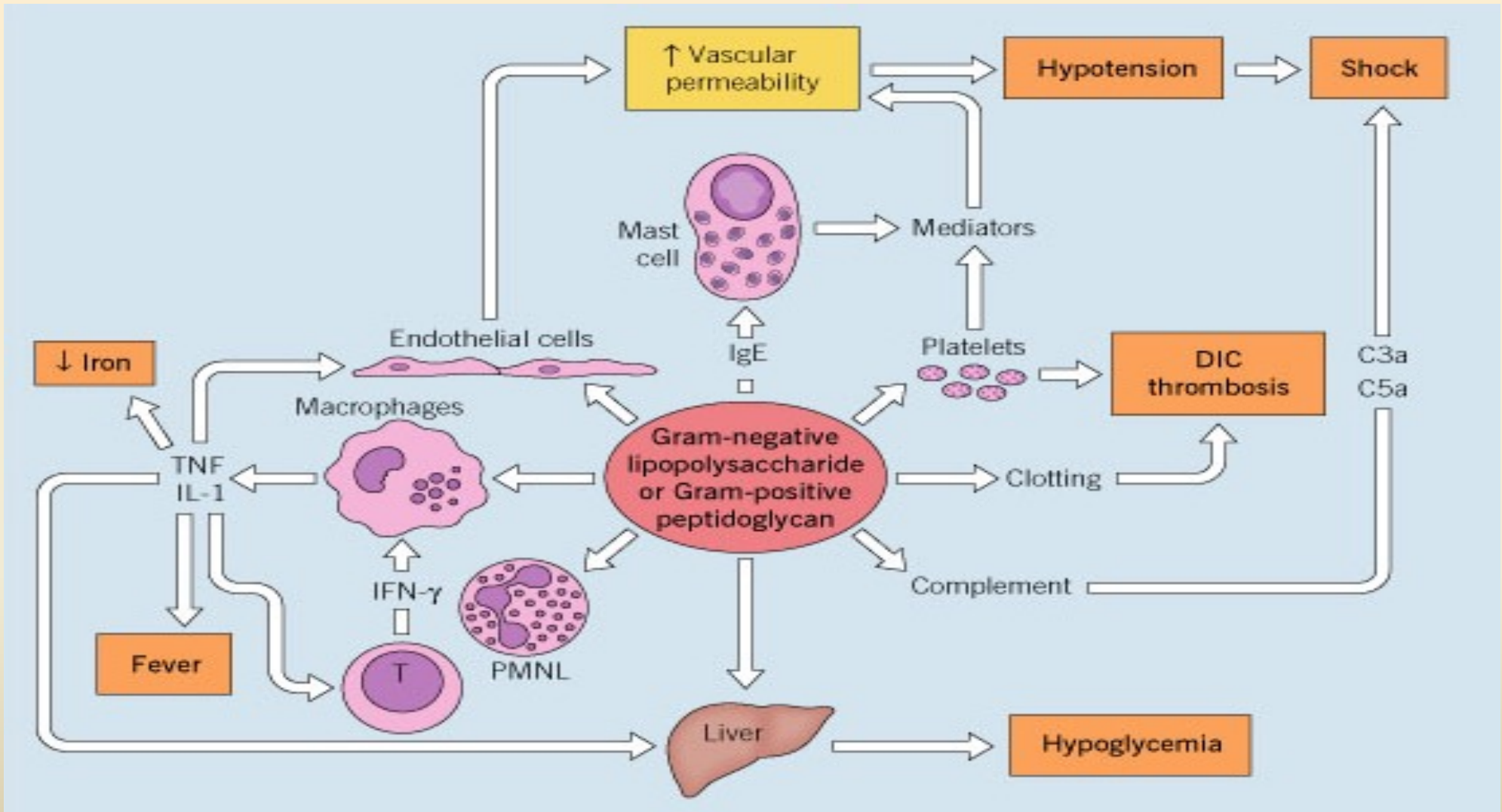
tkáňová hypoxie

změny makrocirkulace (pokles perfuzního tlaku)

změny mikrocirkulace (zkraty, reologické vl
mikrotrombotizace, otok endotelu

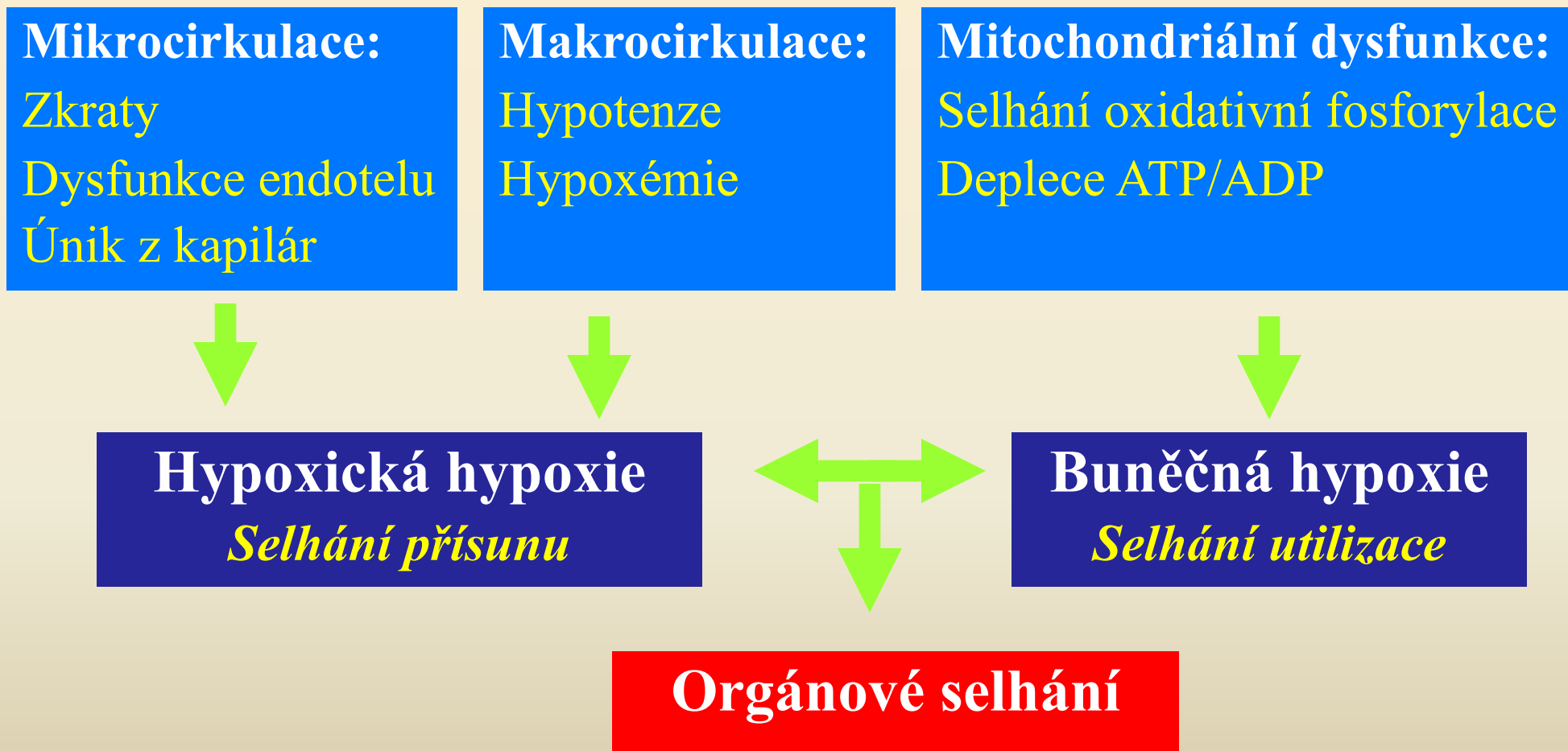
Mitochondrial distress syndrome s orgánovou hibernací

Sepsis

Orgánové selhání u těžké sepse

Klinické a laboratorní příznaky při sepsi

Klinické projevy	Laboratorní projevy
horečka	↑ až ↑↑↑leukocyty, posun doleva, méně často leukopenie
třesavka	↓ trombocyty
myalgie	↑ proteiny akutní fáze zánětu
tachykardie	↑ laktát
tachypnoe	diseminovaná intravaskulární koagulopatie
klidová dušnost	↑ bilirubinu, transamináz
hypotenze	↑ urea, kreatinin
oligurie	proteinurie
hypoxemie	↓ albumin
alterace vědomí	↓ Na
splenomegalie	↑ glykemie
krvácivé projevy	pozitivní hemokultury

Hemodynamické parametry při sepsi

Parametr	Normální rozmezí	Změny při těžké sepsi
Akce srdeční HR (<i>heart rate</i>)	72-88/min	Sinusová tachykardie
Střední arteriální tlak MAP (<i>mean arterial pressure</i>)	70-105 mm Hg	Hypotenze pod 60 mm Hg
Srdeční výdej CO (<i>cardiac output</i>)	4-8 l/min	Zvýšený, ale nekompensuje snížený periferní odpor
Periferní odpor SVR (<i>systemic vascular resistance</i>)	800-1500 dyn/s/cm ²	Snížený (pokud nejsou vasopresory)
Kyslík - dodávka DO ₂ (<i>O₂ delivery</i>)	520 – 720 ml/min/m ²	snížená
Kyslík - spotřeba VO ₂ (<i>O₂ consumption</i>)	100 - 180 ml/min/m ²	Typicky zvýšená
$CO = SV \times HR$ $SVR = (MAP - CVP) / CO \times 79,92$ $DO_2 = CI \times SaO_2 \times 10$ $VO_2 = CI \times (SaO_2 - SvO_2) \times 10$		

Empirická terapie sepse

Empirická /presumptivní terapie - vychází z očekávání/odhadu, z jaké oblasti sepse vznikla, jaká agens tam bývají přítomna a jakou mívají citlivost.

Očekávaná citlivost je závislá na místě infekce (komunitní? nosokomiální?) a známé lokální antibiotické citlivosti kmenů

Zdrojová oblast infekce	Antibiotikum
Pneumonie komunitní nosokomiální	cefotaxim + klindamycin cefotaxim /ceftazidim ev nebo ureidopnc+ aminogylosid
Močový trakt komunitní nosokomiální	amoxycilin + clavulanová kys. nebo cefotaxim ceftazidim nebo ureidopnc+ aminogylosid
Kůže a měkké tkáně komunitní nosokomiální	penicilin G + oxacilin cefotaxim + oxacilin nebo cefotaxim + vancomycin
Intraabdominální	cefotaxim + metronidazol nebo meropenem nebo ureidopenicilin + aminoglykosid
Biliární trakt	ureidopenicilin + aminoglykosid
Neutropenický pacient	ceftazidim nebo meropenem nebo ureidopenicilin + aminoglykosid

Možnosti ovlivnění sepsy

Včasný zásah proti původci

mikroorganismu - chemoterapie

lokální řešení zánětu - chirurgické řešení ložiska – hnis!

Ovlivnění mediátorů sepsy

prozánětlivých cytokinů (anti TNF) *zklamání!*

koagulačních mechanismů (AT III)

Ach ty lucerny do dále ujíždějícího vláčku!

Ovlivnění důsledků sepsy:

řešení DIC (diseminované intravaskulární koagulace)

řešení respiračního selhání (ARDS)

řešení selhání dalších orgánových systémů